

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Наставак.)

Наша глумачка дружина је за ових прошлих 13 месеца, т. ј. од 1. маја 1879. до 1. јуна 1880. имала заслуге 21.813 фр. 96 н. издатка 18.900 фр. 14 н. дакле сувишка 2.913 фр. 82 н.

О свему овоме изнеће се овој скупштини посебан извештај.

И тако, господо, као у честитој кући, где је добро газдовање и слога, ту је среће и напретка, ту нема кавге ни зађевице, него је ту радост, ту се весела лица сусретају, — тако се и ми, хвала богу, у овом друштву са веселим лицем могосмо данас сусрести. Дао би бог, да тако узмогнемо и до године. А то ћемо моћи само тако, ако останемо вредни и постојани устаоци, верни храниоци аманета народног. А ваља да знамо, да је позориште једина књига, отворена целом народу, из које може свако, учен и неучен, читати. То је књига, која живом речи не само к памети, него и к срцу говори. Народ је наш и за овај мах показао, да има и материјалне и моралне снаге у себи. Али је та снага у клици, која ваља да се развије и разграна. Та клица, кад се по народу рашири и захвати корена у срцу и души његовој, колико је у први мах малена, кад се рашири, може чуда починити, а народ спремити за још благодетнији и обилатији рад и у другим струкама напретка народног.

Са том узданицом приступимо к данашњем редовном раду“.

Истој позоришној скупштини поднео је привремени управитељ позоришне дружине, Димитрије Ружић, овај извештај:

„Славна скупштино! По до сад заведеном обичају и дужности, част ми је славној скупштини поднети годишњи извештај о раду позоришне дружине. Славна скупштино! Ја сам по одлуци

сл. управног одбора за ових последњих четири-пет година био одликован именовањем редитеља код ове дружине, а лане ми и та част у део паде, да ме је сл. скупштина и за управитеља изабрала. Ја сам се избора примио, и то за то, што је потреба тако захтевала, а не за то, што ја не бих довољно оптерећен био својим глумовањем и редитељством; али славна скупштина је самном заједно увидила, да је тако морало бити, и ја држим, да сам оправдао то поверење и да сам управитељску дужност савесно вршио.

Ток позоришног рада за ову годину дана био је овај:

Позоришна дружина пошла је из Новог Сада у Ст. Бечеј 26. априла 1879. и бавила се тамо 2 месеца дана. За то време дато је 32 представе и једна „Беседа“ са тамошњим певачким друштвом. Из Ст. Бечеја отишла је дружина 27. јуна у Сенту и бавила се тамо месец дана. За то време дала је 19 представа. Из Сенте отишла је 1. августа у Вел. Кикинду, где се бавила 2 месеца, и дала је 31 представу. У Кикинди требала је бити још једна или две представе више, али како је број претплате истекао, то се морало после ређе играти, и то због концесије, која није на време приспела за темишварску међу, а са Темишваром већ је уговорено било, да се тамо иде. И тако, добивши концесију, кренула се дружина 3. октобра за Темишвар и бавила се тамо 3 недеље дана. Свега је дато 11 представа и 1 корисница. У Темишвару се, истина, једва крај с крајем сватио, али ја, у договору са дром Бранком Стефановићем, не хтедох нипошто пропустити Темишвар, ма и са малом штетом, само да се не би сасвим успавао српски дух, који је збиља нашим доласком тамо прилично пробуђен, бар што се нашег позоришног завода тиче.

Из Темишвара отишла је дружина 23. октобра у Вршац, и бавила се у њему $2\frac{1}{3}$ месеца. Ту је дато 39 представа. Из Вршца кренула се 2. јануарм 1880. за Панчево и тамо се бавила $2\frac{1}{2}$ месеца; дато је свега 38 представа и једна забава. Ту је позориште опет са неколико представа ускраћено било, и то ради месојеђа, а са власником дворане није се могло другчије удесити, него смо му морали по гдекоју суботу уступити за балове. Из Панчева дошла је дружина 15. марта о. г. у Вел. Бечкерек и бавила се у њему 2 месеца; дато је 32 представе. Из Бечкереча дошла је дружина у Меленце, где се и сада налази, и бавиће се месец дана.

Промена у дружини са члановима ова је: Д. Ћирић и Реља Поповић иступили су из дружине, док се иста у Бечеју бавила. На њихово место испомагао сам се са једним чланом из београдског позоришта, ког сам од ондашње управе замолио, да за време њихових ферија овде пробави, а то је био Ј. Вожовић, који је већ једном код наше

дружине био члан. По његовом одласку примио сам М. Димитријевића, који ми се понудио из Пелешевог друштва. На место оболелог шапача Степића помагао сам се неко време са једним кикиндским дилетантом, К. Бубановићем, док нисам додавио М. Жабарца из Ликићевог друштва, но исти је после кратког бављења, ради породичних ствари, морао отићи, а Степић је још боловао, те сам тако био принуђен узети М. Рајчевића за шапача. После тога су иступили из дружине А. Десимировић и Ђ. Јовановић, а на њихова места додавио сам М. Гавриловића и К. Миловановића. Поред Димитријевића примљена је и жена му, која заступа бившу глумицу Љ. Зорићеву. Осим тога узео сам био из Вршца двојицу на пробу, који се бавише код нас шест недеља дана, али са slabим успехом, те тако се повратили опет својим кућама. Један је био занатлија, по имену Путник, а други Деметер, фотограф, трећи је почетник, Алекса Рашић, С. Димитријевићке брат, који се још код нас налази.

(Наставиће се.)

Ж И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Језуита и његов питомац. Шаљива игра у 4 чина, написао А. Шрајбер, превео Н. М. Приказан први пут 17. новембра о. г.)

Тешко је о овом комаду изрећи објективну критику. Тешко је за то, јер сам комад не одговара правилима драмске вештине. Представа пак у опште била је добра, а и највећи део публике био је потпуно задовољан.

Тема је врло проста, око које је ова шаљива игра склопљена. Шарл, син грофа Карбонета, треба да се ода свештеничком чину. Тако је то удесила интрига грамљивих сродника, који су хтели Карбонетово имање да придобију. Међу тим Шарл је врло живе, несташне нарави, па би лако могао осујетити план „доброжелателни“ сродника, за то му треба васпитач, који ће га окренути, укротити и за цркву задобити. Тако долази млади језуита Д' Арбо у кућу грофа Карбонета. Приликом прве лекције, што је давао шеснаестогодишњем Шарлу, повери се старији и искуснији језуита овом младом дерану у погледу расположења свога срца, и из среде историје о св. Кришпину, прелази на несретну љубав, коју је проводио са неком младом племићком у Паризу, која га је изневерила. Та иста племићкиња случајно се деси у двору грофа Карбонета. Још за трајања прве лекције појави се она са својим оцем у башти. Језуита је позна, неколико момената, па се старим жаром распламтео. Млади Шарл увима на се ролу испомагача, да језуиту из његове неугодне ситуације изведе. Налаже му, шта да ради, па да може своју љубазницу Анђелију, грофицу Боасонску, задобити.

Он аранжује целу интригу, која ни мало није интересантна, нити је природна. Супарник језуитин, неки гроф Франкарвил, који броји 65 предака, буде поплашен са симулираним позивањем на двобој. Дом је језуита, који се међувремено под егидом свога ученика потпуно „цивилизовао“, извукао свој мач, гроф је већ побегао. У том изиђе, да је језуита племић, и да је наследио неко имање, и тако је његова женидба свршена. У последњем чину на послиетку изиђе и интрига баронице Нарбонске, и тако млади Шарл, са саизволењем свога оца, који јако пати од костобоље, спрема се, да ступи у војску, да се бори за величину Француске и домовине. У општој радости узима вртарски момак Килијан Анету за жену, старог грофа пролази костобоља, а бароница Нарбонска сели се из двора заједно са својим милосником.

И из ових неколико крупних цртица види се, да је ова шаљива игра једна од оних, које, кад се добро представљају, могу донекле задовољити добро расположену публику, али даље уметничке вредности немају. Крупна погрешка је пре свега то, што ни једна фигура није истинита, ни један карактер није конзеквентно изведен. Најблагодарнија рола још је Шарлова, код кога се међу тим мора заборавити, да је дечак од 16 година, који је све дотле био под надзором васпитача, и није имао прилике у свет да погледа. Језуита је посве неприродан. Јако нас подсећа на замрљане фигуре из „colportage“-романа; а он би требао да је главна особа ове шаљиве игре. Његове речи немају садржине, његова дела немају смисла, његово понашање час је у правом смислу језуитско,

час отворено кавалерско. Промене његових назора и начела тако брзо иду једно за другим, да долазимо до уверења, е је он таква незнатна особа, која није заслужила ни да му се име спомене, а камо ли, да се о њему шаљива игра пише.

Барон Карбоне јако је костоболан, сујеверан и ограничен човек. То да је конзеквентно изведено, могли бисмо имати у њему финога комикума. Овако није могао учинити утиска на публику.

Гроф Сципион је неки жалосни љубавник, који броји 65 предака, а хвата га грозница, кад види го — мач, и који уступа своју љубавницу *sine ira et studio*. Г. Добриновић одиграо га је као што треба, потпуно и карактерно.

Као што смо већ напред напоменули, представљање било је у опште врло добро, и мислимо, да не ћемо грешити, ако речемо, да је једино заслуга представљача, што је публика задовољна била. Гђа Рајковићка, као Шарл, очарала је публику својом живахношћу и веселошћу. Да је од њене представе зависила ваљаност ове шаљиве игре, онда бисмо заиста велика уживања имали ове вечери. Неправо нам је било гледати г. Ружића у улози тога незнатног језуита. Историја светог Кришпина задобила му је до душе наклоњеност публике, али му је даља улога тако неблагодарна, да га при крају комада скоро заборависмо. Гђа Хаџићева била је јако плачевна као Анђелија. Чини нам се, да то није одговарало њезиној улози. Једног језуита извући из реверенде, па га задобити за се, племићу, који броји 65 предака, рећи у очи, да је несносан, гадан, презрен и т. д., са Шарлом склопити алијансију за ослобођење језуита и протерање грофа Сципиона, — ту треба више несташлука него сентименталности. Г. Лукић такођер је претеривао са костоболњом барона Карбонета, која и ако је била несносна, ипак ју је требао показивати више спољним знацима, него са оним прекомерно десператним и јадиковним гласом. Остали таворили су се са својим улогама како су могли. Резултат је у овим околностима повољан — публика је била задовољена.

П. Ј.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Народно позориште у Београду.) „Српске Новине“ пишу: „У суботу 14. о. м. била је у позоришној дворани велика играња у корист народног позоришта. Њезино Височанство, наша узвишена владарка, извештена о критичном стању позоришта, којем сваком приликом поклања своју особиту пажњу, ставила се на чело збору одличних госпођа из наше престонице, те су ове, под њезиним покровитељством, приделе ову забаву, од које је цео приход намењен тренутној помоћи позоришне касе.

Наше народно позориште завод је, који у пуној мери заслужује таку особиту пажњу. У целој нашој земљи ово је, тако рећи, једини завод свога рода, завод, у којем лепе уметности налазе потпоре и неге. Ми имамо по свима крајевима наше драге отаџбине и школе и разних других државних завода за разнолике потребе држављана, али, за неговање лепих вештина, лепе књижевности, укуса, за храну срца, за буђење и разгревање душевних наших потреба, за све то народно је позориште данас понајзнатније и најскровитије прибежиште. Осим

тога и културнонационални интереси налажу нам обавезу радити за опстанак и даљи развитак ове установе. Кад би смо допустили да она угине, потребе позоришта не би престале, само би, према нашим приликама, дошле у руке дилетаната, који, без потпоре књижевника и уметника, и без ослоња на државни ауторитет, брзо би били принуђени да једино ласкају претераним и недовољно озбиљним захтевима публике, из чега после до Орфеума и Колосеума има само један врло узак сокачић, који се даје прегазити само једним кораком. Наше народно позориште дало је нашој књижевности толики број драматичних дела, оригиналних и преведених, од којих су многи оригинални штампани и сачињавају један знатан део народне лектире. Композиције, понајвише оригиналне и с мотивима нашим, српским и словенским, шире се из позоришног оркестра у цео народ; сама наша, тако лепо у уметничком свету примљена „Химна“, рођена је и први пут отпевана и одсвирана у позоришном дому. Па и живопис и многе друге техничке вештине налазе неге у позоришту, а одавде, потпуно, прелазе у народ. Из позоришног живописачког атељеа изишле су, осим многих лепих декорација, још и многе друге слике и декоративне израде за практичну потребу грађана; већи број питомаца овог атељеа у данима већих одмора ставља на расположење своје услуге у престоници и ван ње, те се тако и та потреба задовољава више нашем, мање страначком руком. Далеко би нас одвело, кад би смо се хтели дотаћи свију главнијих доброт, које налазе постанка и неге у позоришту. Ово и јесте велики разлог, због којег све напредне државе дају големе новчане потпоре оваким установама: н. пр. Француска република театру Француском 950.000 динара, а осим њега и још многим другим, а хрватска влада, која располаже куд камо мањим буџетом, даје годишње 80.000 динара, и осим тога, готово сваке године, поклања разлику позоришног буџета, који упућен на привреду, никад не може бити најтачније предвиђен и утврђен. Наше пак народно позориште непрестано мора да животари са потпором државном од 29.000 динара, а уз то је још имало да претрпи године познатог општег „краха“ и године ратова за ослобођење, које ни у великим, а камо ли у малим народима, нису другарице уметностима и наукама. Није чудо, што је поред таквих непогода дошло до данашње новчане оскудице.“

* (Американска конкуренција.) Значајан пример американске конкуренције дали су американски издаваоци књига недавно, када је у Лондону изишло најновје, прегледано издање св. писма. Чим се дознало, да ће изићи св. писмо, опремише ти издаваоци више бродова у Енглеску накрцали на њих стројеве, слова и штампарско и слагарско особље. Чим су у Лондону изишли први примерци библије, американски бродари, купив неколико примерака, вратили се одмах натраг. На пучизи морској узеше највећом брзином слагати и штампати, те када приспеше у Америку, растурише стотине хиљада примерака у народ. Енглески издаваоци нису продали ни једног примерка у Америци.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

4. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 3.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 21. НОВЕМБРА 1881:

МАРИЈА СТУАРТОВА.

ЖАЛОСНА ИГРА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАО Ф. ШИЛЕР, ПРЕВЕО Н.

О С О Б Е:

Краљица Јелисавета	Д. Ружићка.
Марија Стјуартова	М. Рајковићка.
Гроф Лестер	Ружић.
Гроф Шрусбери	Лукић.
Барон Борли	Милосављевић.
Витез Палет	Станојевић.
Мортимер	Димитријевић.
Ана Кенедијева	Ј. Поповићева.
Белијевр	Барбарић.
Окељ	Динић.
Мелвил	Јовановић.
Маргарита	С. Димитријевићка.
Бургоин	Банковић.
Паж	Б. Рашић.

Краљичина стража, пажеви, ловци.

У недељу 22. новембра, с новом поделом улога први пут: „ЋУРАЋ БРАНКОВИЋ“. Трагедија у 5 чинова, написао К. Оберњик, превео и за српску позорницу прерадио Ј. Ђорђевић.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.